

Μαύρες Τρύπες και Βαρυτικά Κύματα:

Το νέο παράθυρο στο Σύμπαν!

Εμμανουήλ Ν. Σαριδάκης

Τμήμα Φυσικής, ΣΕΜΦΕ, ΕΜΠ
Physics Department, Baylor University, Texas, USA
Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών

Νέο παράθυρο

- Η ανίχνευση βαρυτικών κυμάτων ανοίγει μια **νέα εποχή** στην μελέτη του **Σύμπαντος**
- Η **αστροφυσική** και η **κοσμολογία** έχουν κάνει **ραγδαία πρόοδο** τις τελευταίες δεκαετίες

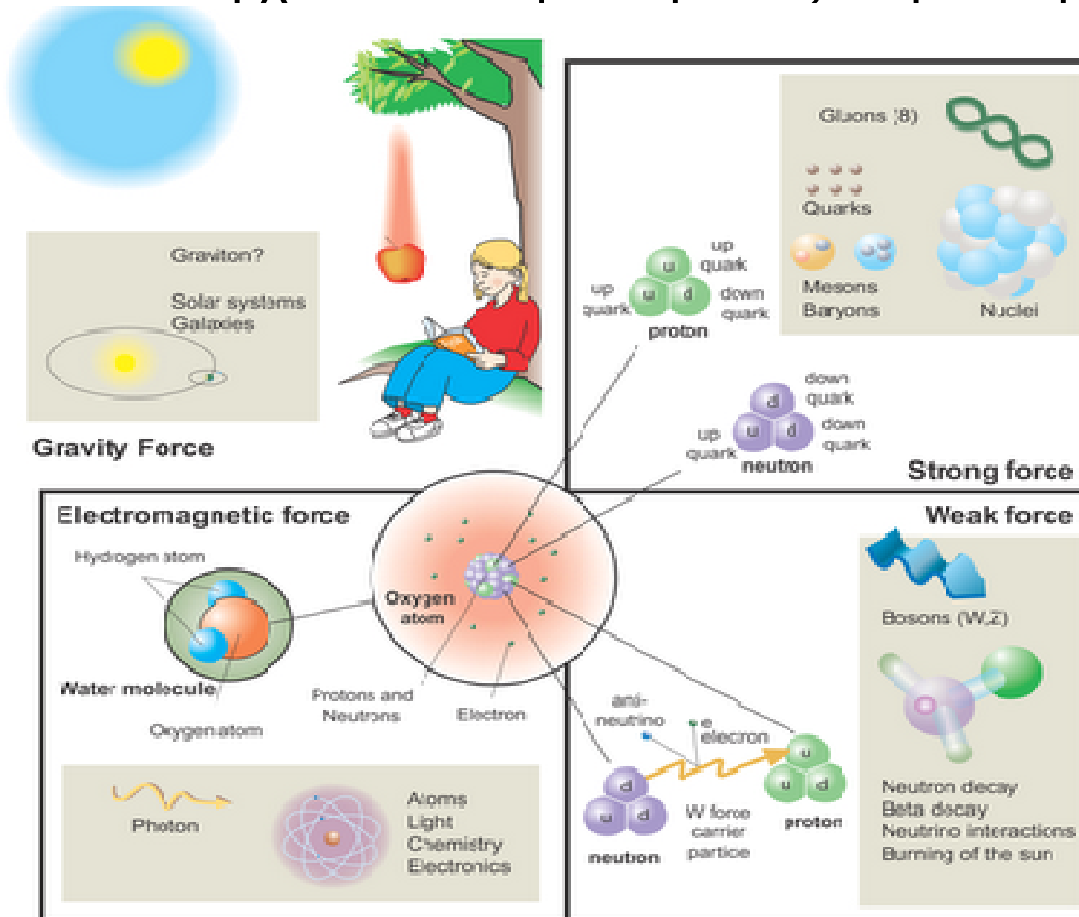
Βαρύτητα

- Η Βαρύτητα είναι η περισσότερο ενδιαφέρουσα αλληλεπίδραση στη Φύση, και αυτή για την οποία ξέρουμε τα λιγότερα
- Η Βαρύτητα καθορίζει την εξέλιξη του Σύμπαντος: Κοσμολογία

Αλληλεπιδράσεις στη Φύση

- Υπάρχουν 4 αλληλεπιδράσεις στη Φύση:

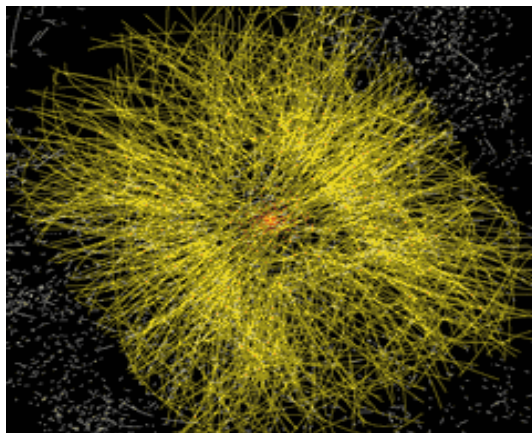
- Ξέρουμε πολύ καλά 3 από αυτές:

Ηλεκτρομαγνητικές
 Ισχυρές Πυρηνικές
 Ασθενείς Πυρηνικές

- Η Βαρύτητα** ακόμα λείπει!

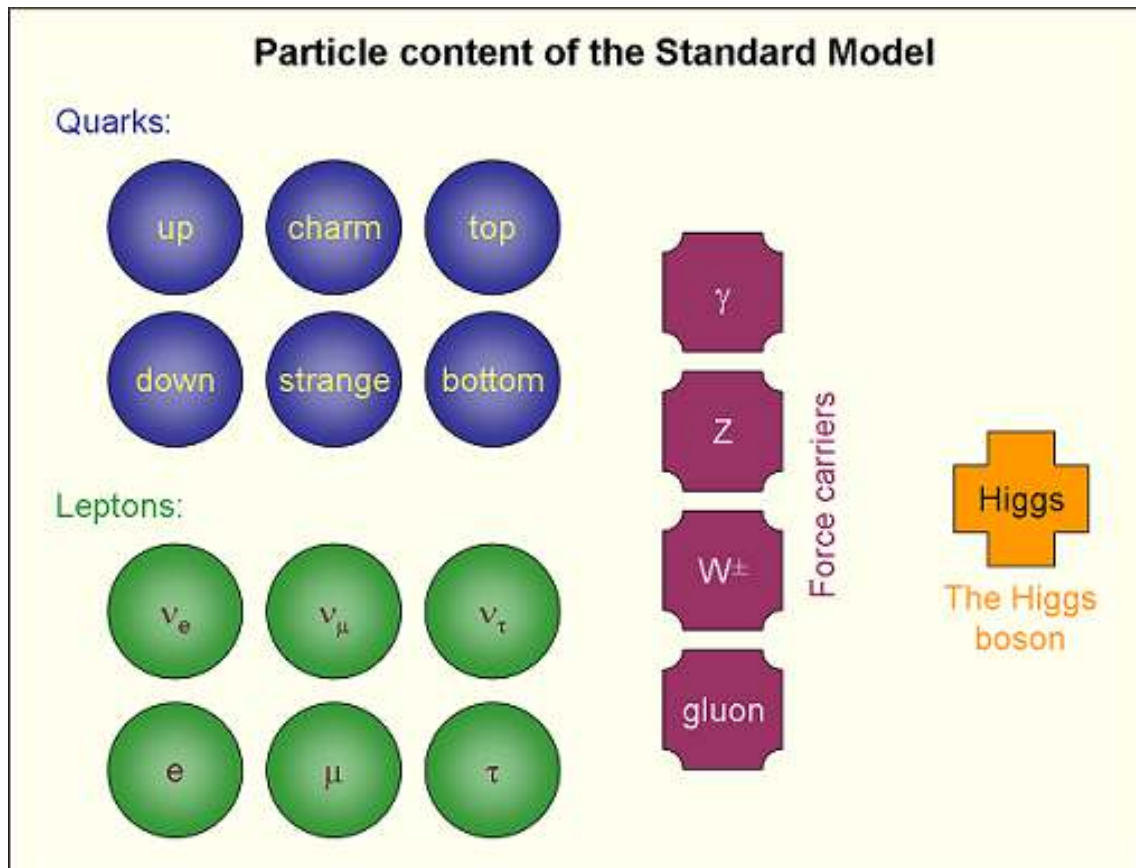
Επιταχυντές: CERN

- Μελετούμε τις αλληλεπιδράσεις στους **επιταχυντές**: το **CERN** είναι ο μεγαλύτερος επιταχυντής του κόσμου

Περιεχόμενο του Σύμπαντος: Καθιερωμένο Πρότυπο Σωματίων

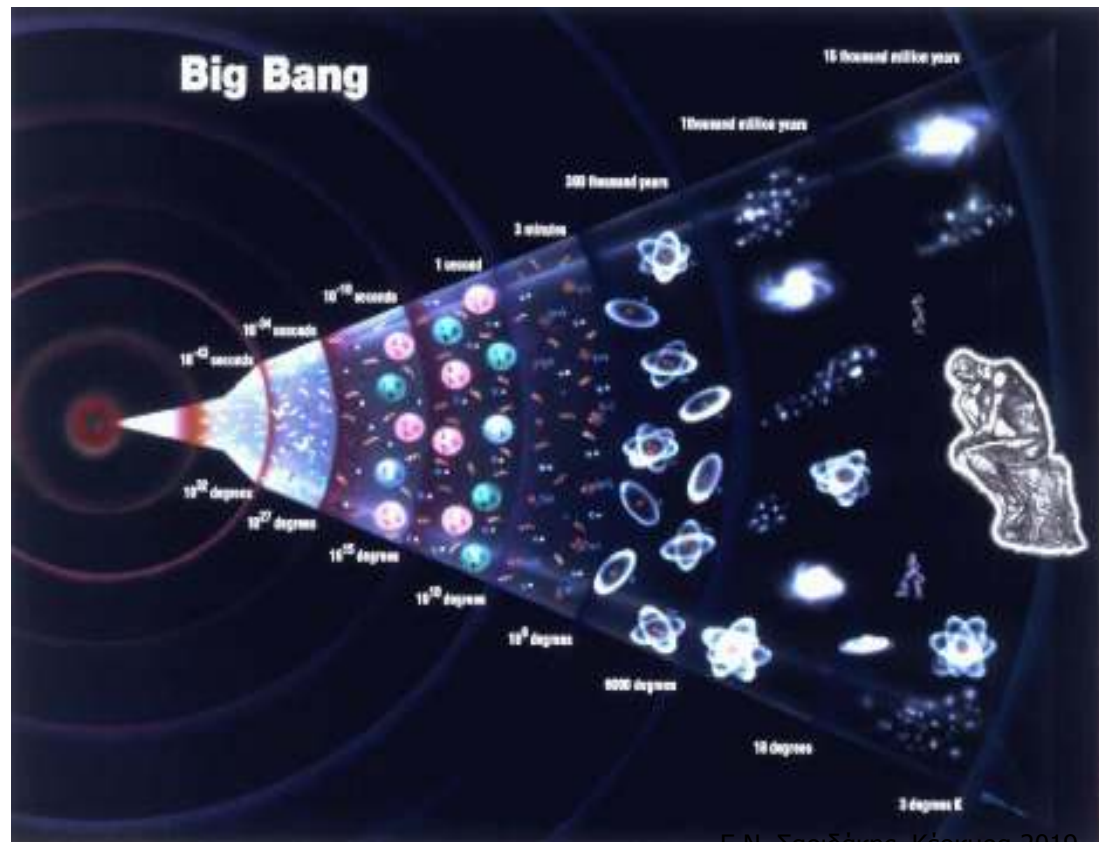
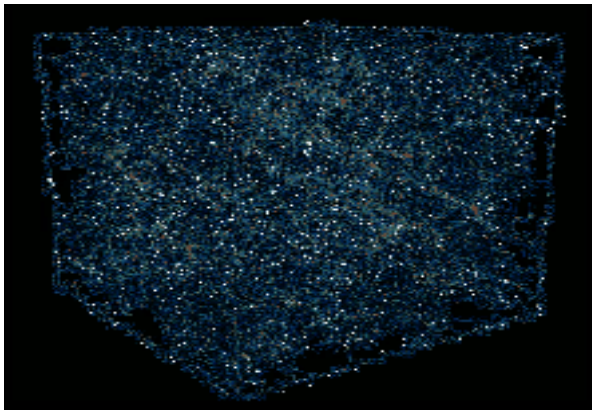
- **Βαρυονική Ύλη.** Τα πάντα που «βλέπουμε»:

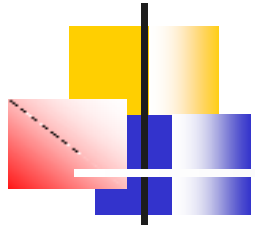

Από αυτήν αποτελούνται
οι **γαλαξίες, τα άστρα, οι
πλανήτες, εσείς, κλπ**

Κοσμολογία: Το εργαστήριο της Βαρύτητας

- Η Βαρύτητα δεν μπορεί να μελετηθεί στους επιταχυντές. Επομένως πρέπει να την παρατηρήσουμε στο Σύμπαν: Κοσμολογία

Αριστοτέλης - 350 πΧ

- Κατά τον **Αριστοτέλη** τα **βαρύτερα σώματα** πέφτουν **γρηγορότερα**.
- Τα σώματα **πέφτουν** για να γυρίσουν στην «**αρχική τους κατάσταση**».

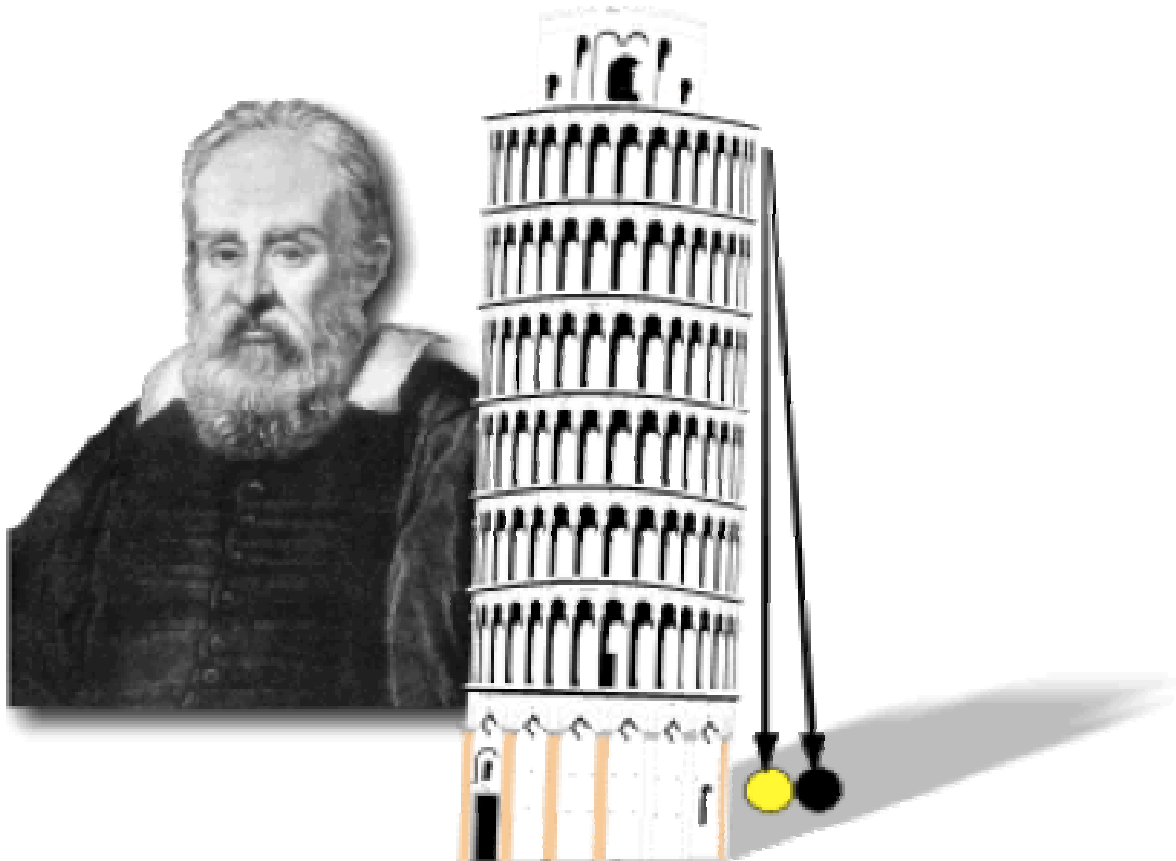

Γαλιλαίος - 1600

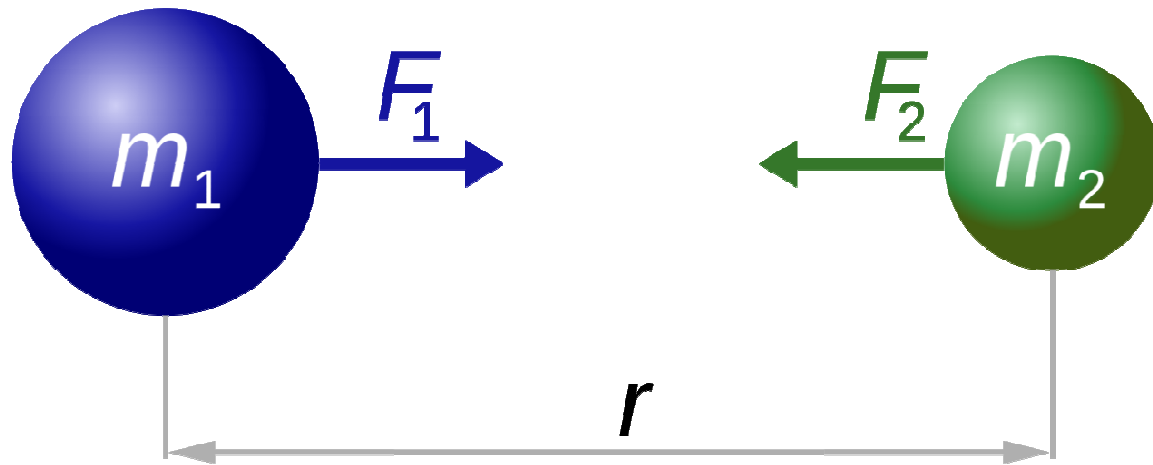
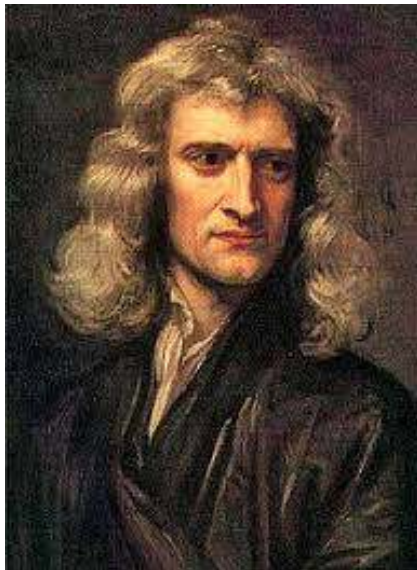

- Τα σώματα πέφτουν με την **ίδια ταχύτητα**, **ανεξάρτητα** από το **βάρος** τους.

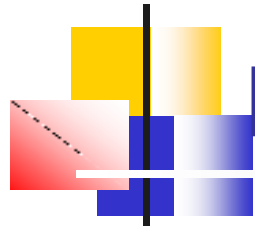

Νεύτωνας - 1700

- Νόμος της Παγκόσμια Έλξης:
Όλα τα σώματα (είτε μήλα είτε πλανήτες) **έλκονται αμοιβαία**.

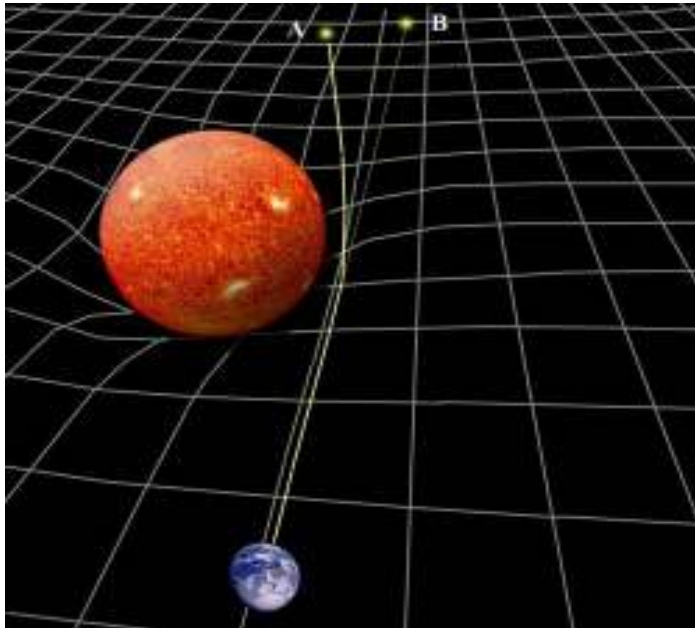
$$F_1 = F_2 = G \frac{m_1 \times m_2}{r^2}$$

Einstein 1915: Γενική Σχετικότητα

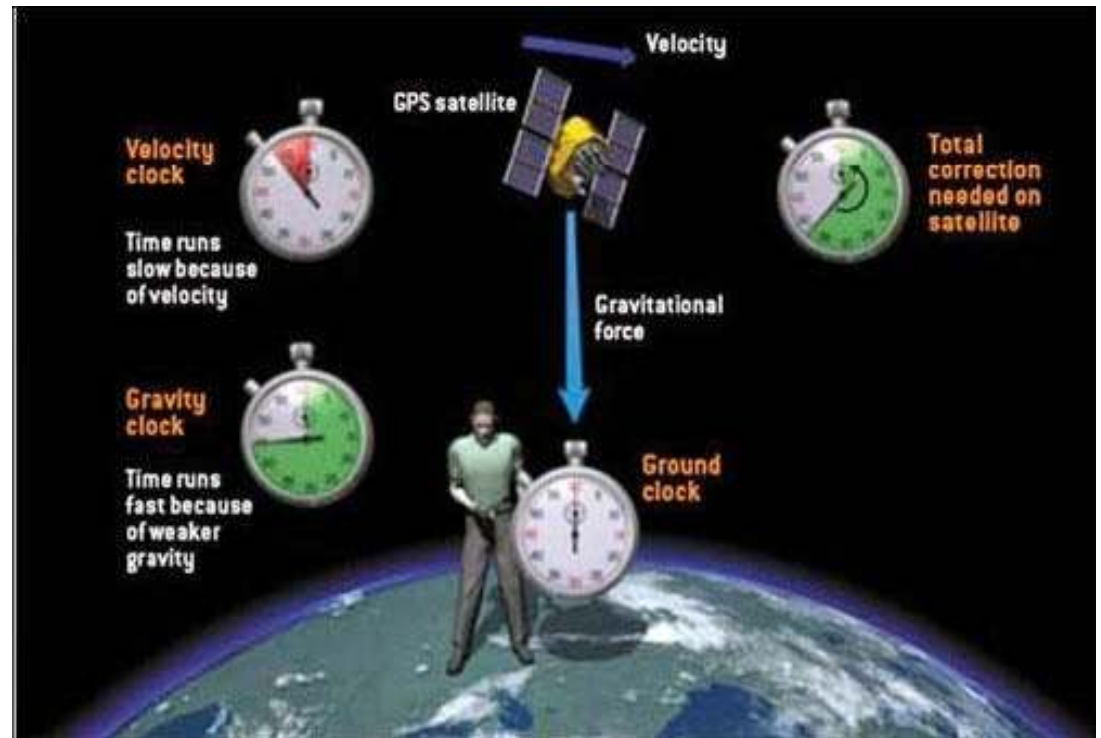
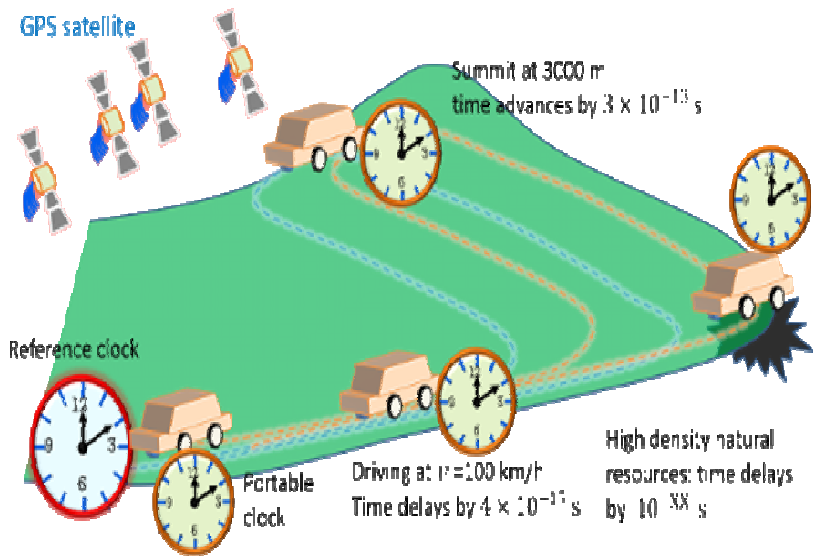
- **Γενική Θεωρία της Σχετικότητας, Einstein 1915:**
Η ύλη λέει στο χωρόχρονο πώς να **καμπυλωθεί**
Ο καμπυλομένος χωρόχρονος λέει **στην ύλη** πως να **κινηθεί**

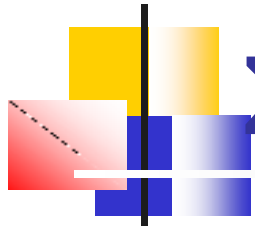

- Φαίνεται **περίεργο** αλλά έχει **επαληθευτεί** παντού (δορυφόροι, κλπ)

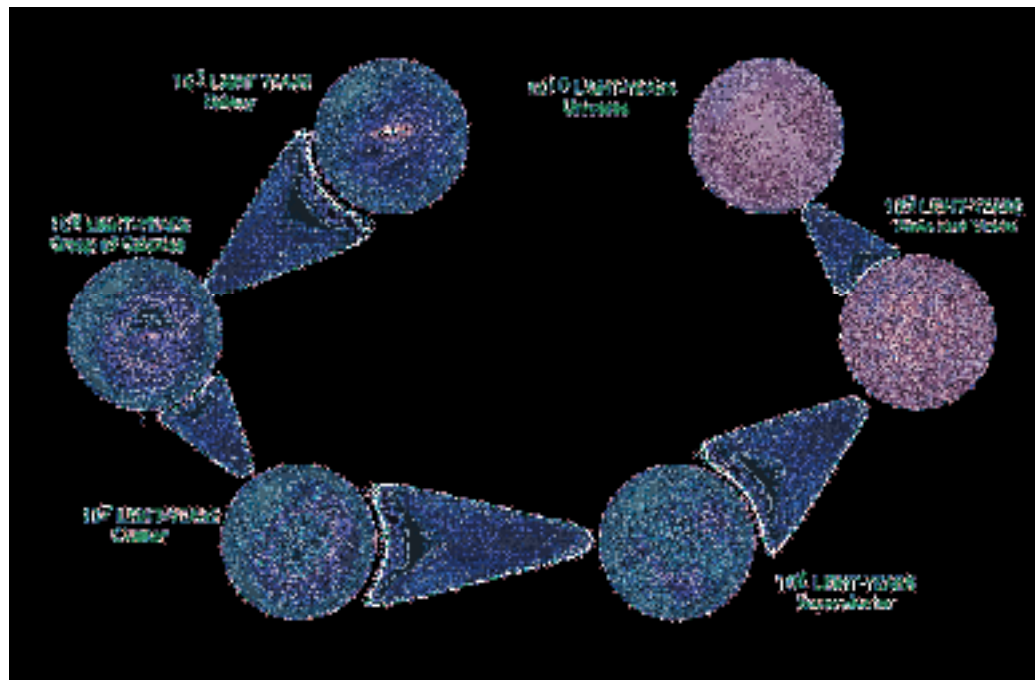
Γενική Σχετικότητα

■ Πχ GPS

Σύμπαν: Ομογενές και Ισότροπο

- Hubble 1924: Υπάρχουν κι άλλοι **γαλαξίες**.
- **Ομάδες Γαλαξιών**: **ολιγομελείς** ~100 γαλαξίες, **βαρυτικά χαλαρές** συγκεντρώσεις. Π.χ η τοπική μας ομάδα γαλαξιών.
- **Σμήνη Γαλαξιών**: **Πολυπληθείς** (ως 10.000), **βαρυτικά συνεκτικές** συγκεντρώσεις
- **Υπερσμήνη γαλαξιών**.

Διαστολή του Σύμπαντος

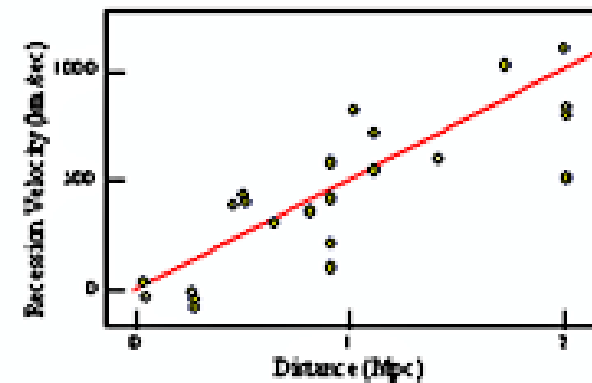
- Hubble 1929: Κάθε παρατηρητής παρατηρεί τους μακρινούς γαλαξίες να απομακρύνονται με **ταχύτητες ανάλογες της απόστασης**.

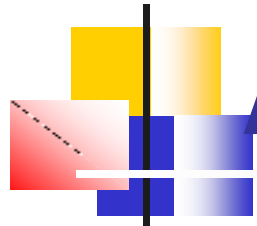
Hubble excelled in every course at school [except spelling], but was better known for his athletic prowess. He was a star player in football, baseball, and basketball, and ran track in high school and at the University of Chicago, where he earned a Bachelor of Science in 1910.

Hubble's Data (1929)

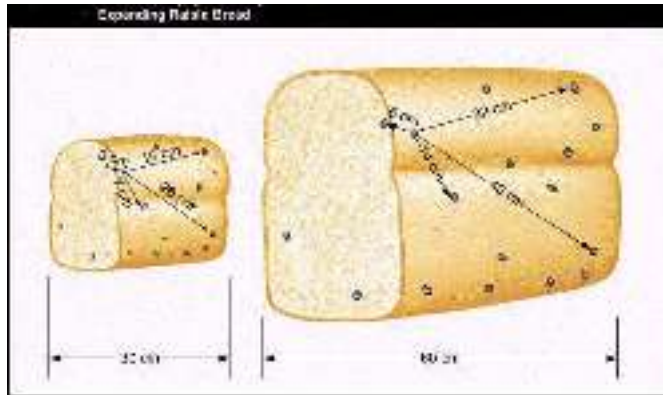

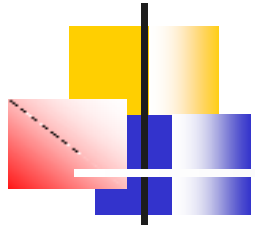
$$v = H r$$

Διαστολή του Σύμπαντος

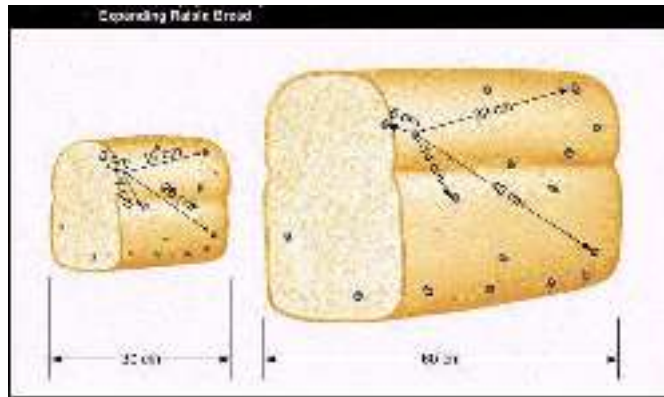
- 1) Ο νόμος του Hubble ισχύει για **κάθε σημείο παρατήρησης**:

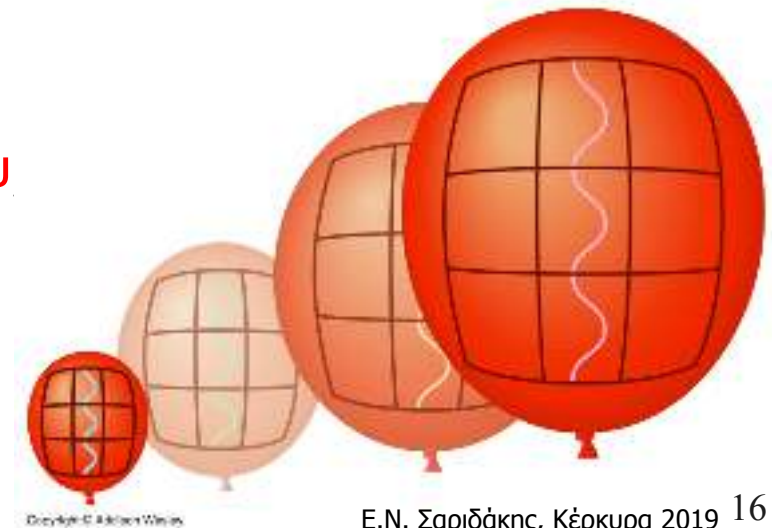

Διαστολή του Σύμπαντος

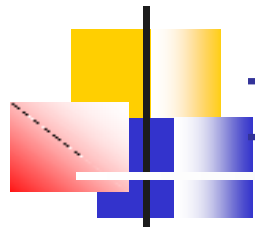
- 1) Ο νόμος του Hubble ισχύει για **κάθε σημείο παρατήρησης**:

- 2) Είναι **διαστολή του ίδιου του χώρου**
όχι διαστολή μέσα σε έναν
απόλυτο χώρο.

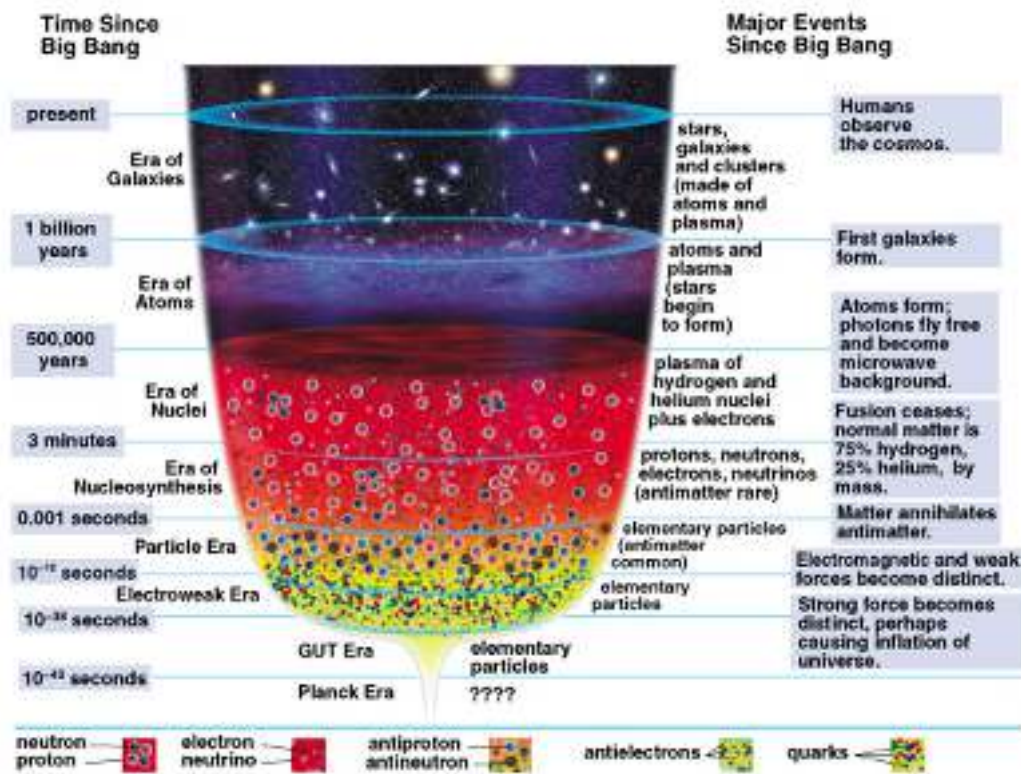

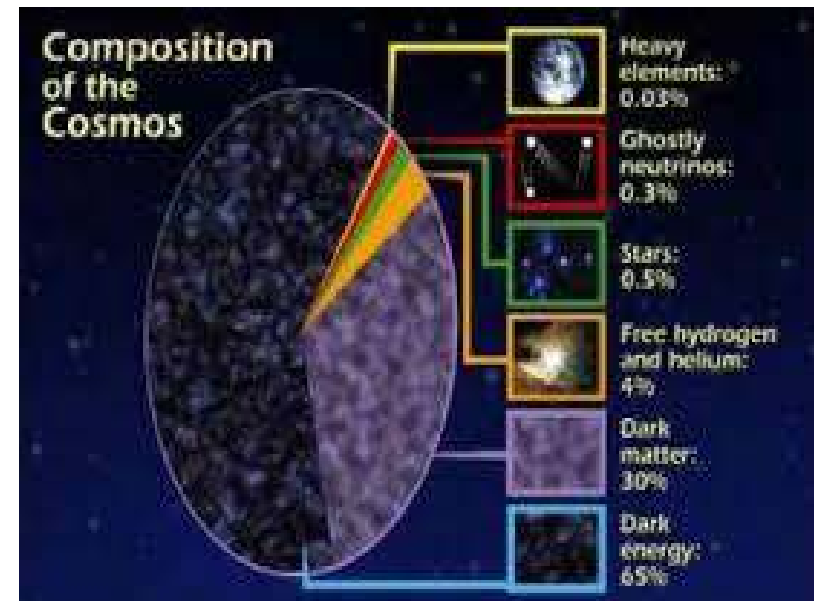

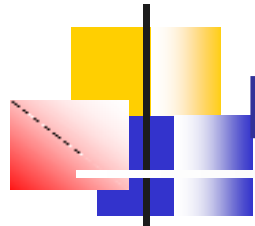
Ιστορία και Δομή του Σύμπαντος

- Από τη **Μεγάλη Έκρηξη** στην εποχή της **Σκοτεινής Ενέργειας**:

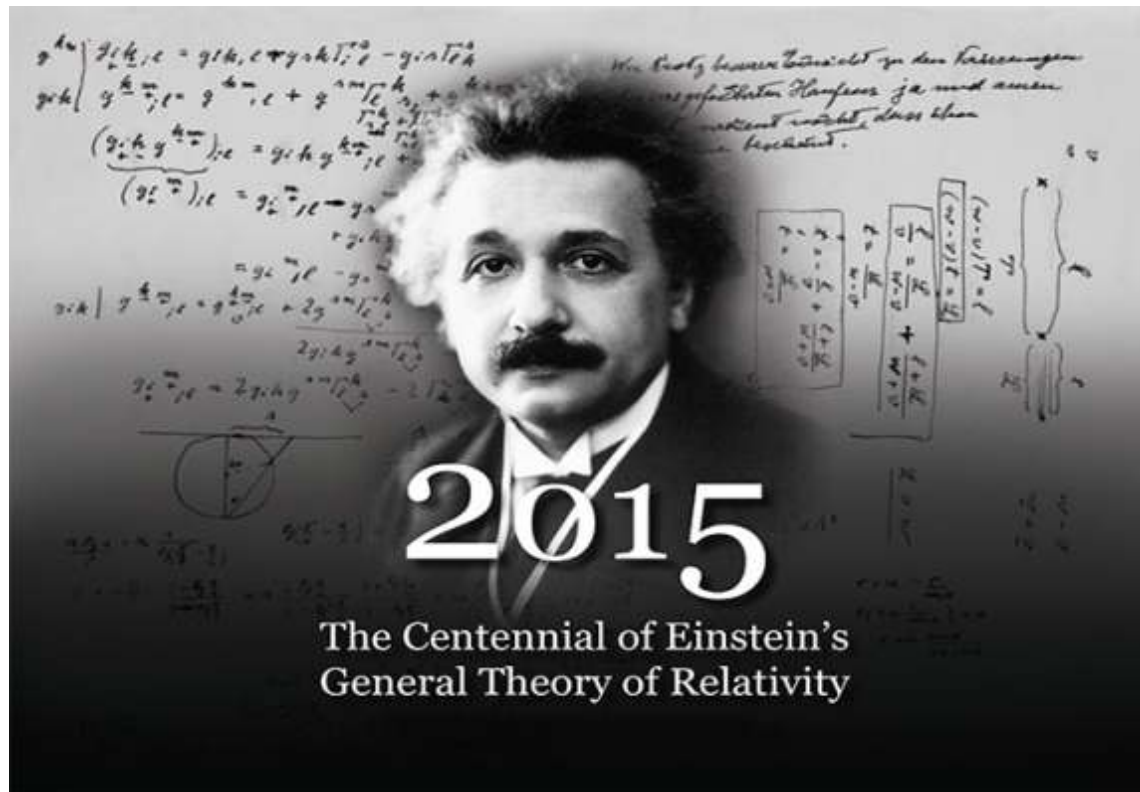
Copyright © Addison Wesley.

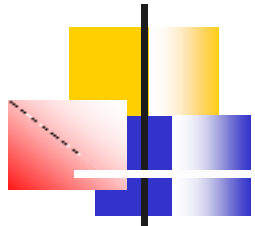

Περιγραφή Διαστελλόμενου Σύμπαντος

- **Γενική Σχετικότητα**: Η εξέλιξη του τετραδιάστατου χωρόχρονου καθορίζεται από την κατανομή της ύλης

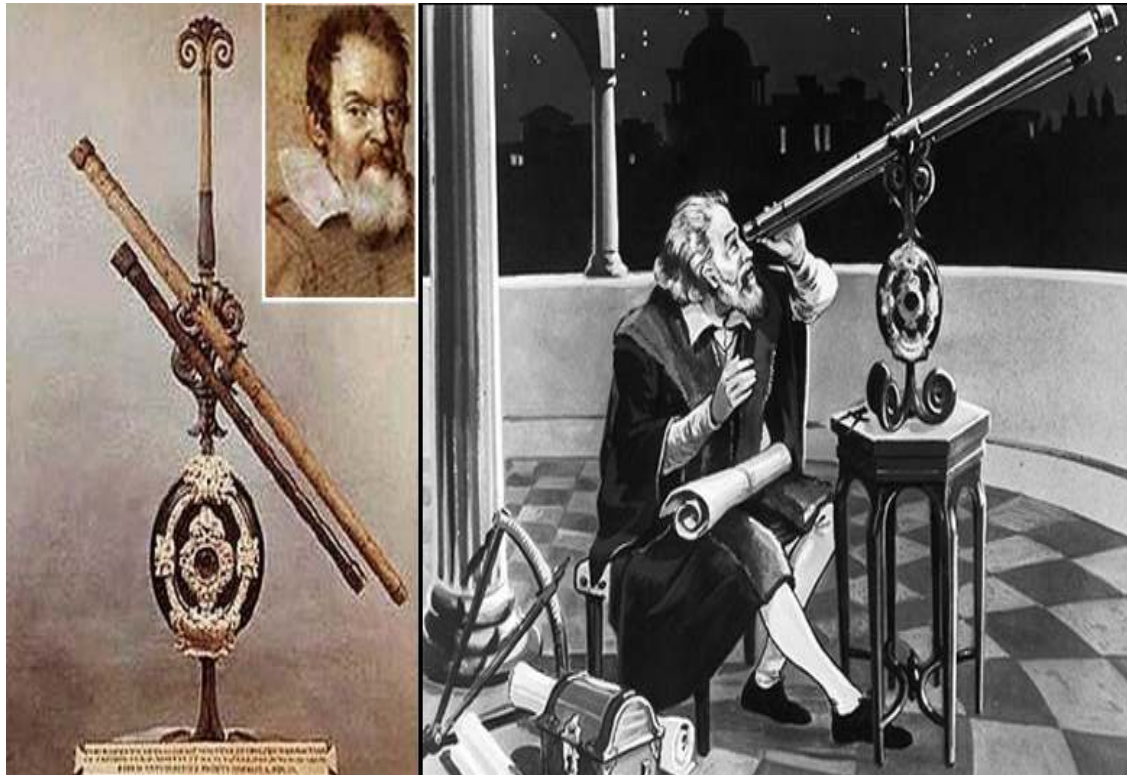

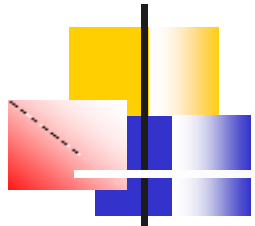

Κοσμολογία: Ηλεκτρομαγνητικές Παρατηρήσεις

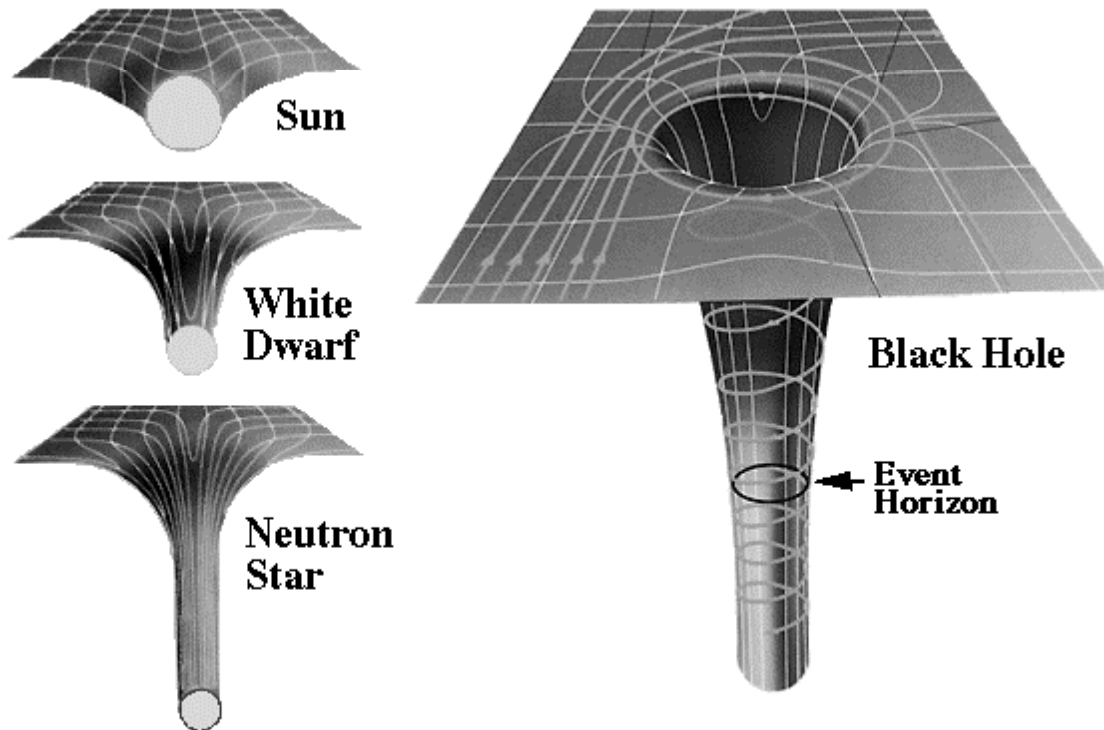
- Όλη η ιστορία της **Αστρονομίας**, **Αστροφυσικής** και **Κοσμολογίας**:
Ηλεκτρομαγνητικές παρατηρήσεις

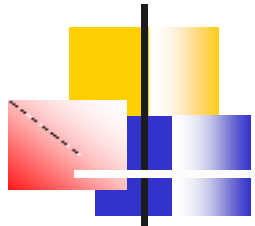

Μαύρες Τρύπες

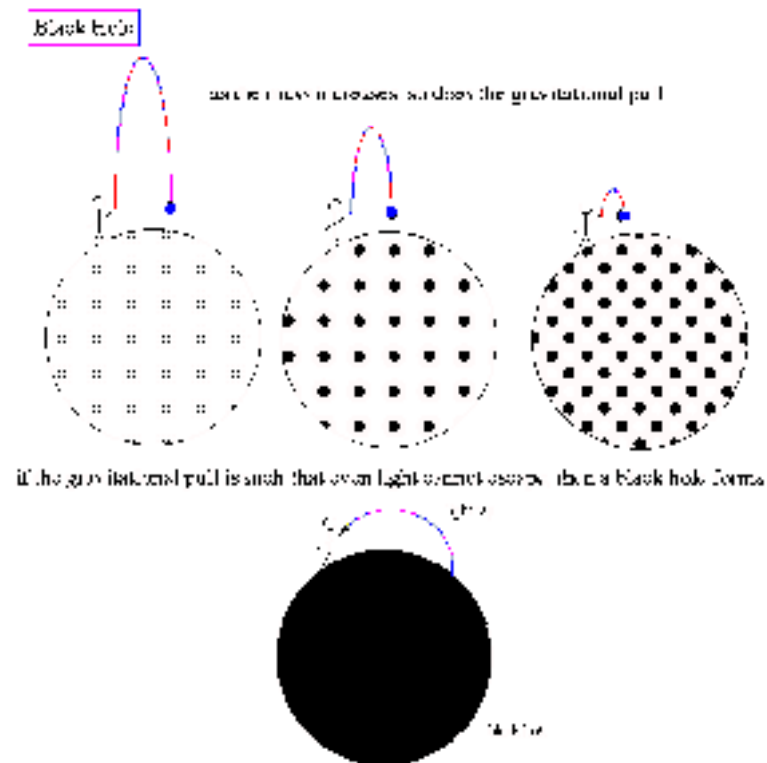
- Αν η μάζα ενός σώματος είναι **μεγαλύτερη από ένα όριο**, σχηματίζεται **μελανή οπή** (**μαύρη τρύπα**).

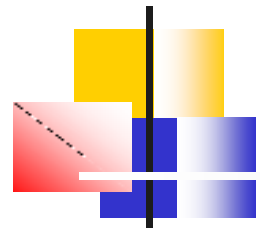

Μαύρες Τρύπες

- Η **βαρύτητα** της είναι τόσο μεγάλη που ούτε το **φως** μπορεί να **διαφύγει**.

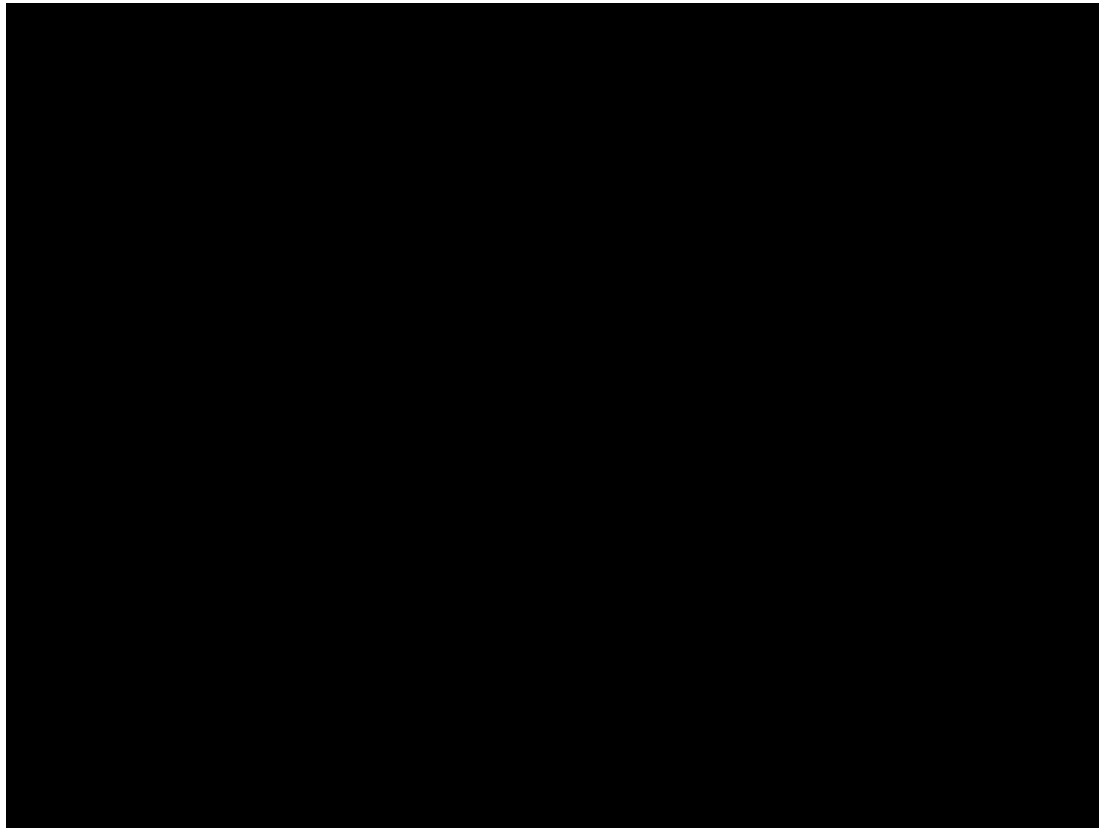

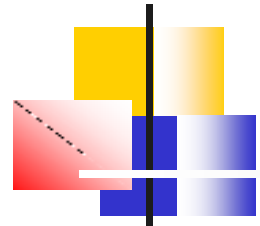

Μαύρες Τρύπες

- Στο κέντρο του δικού μας Γαλαξία:

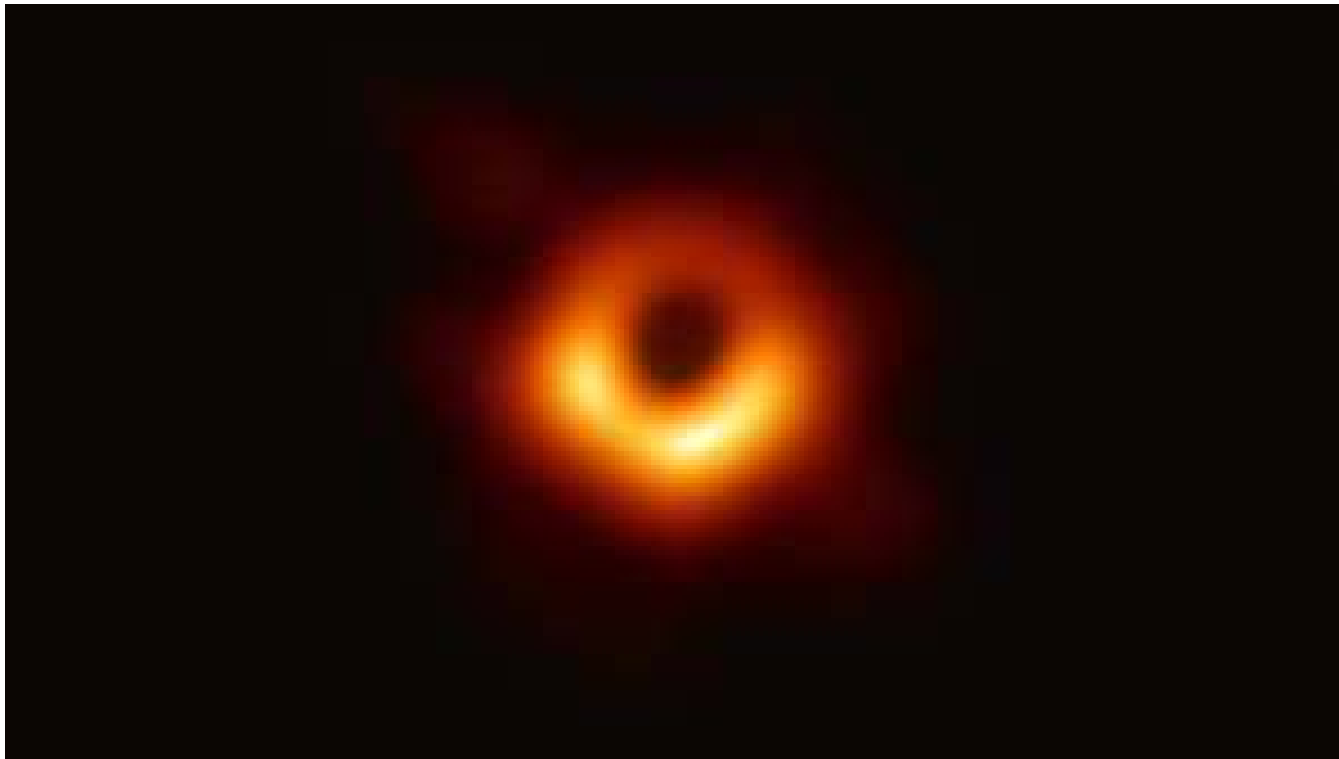

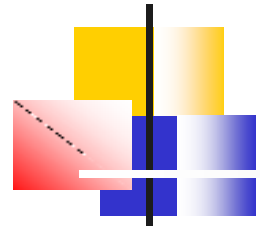
Μαύρες Τρύπες

- Στο κέντρο του M87, μάζα 7.000.000.000 φορές τη μάζα του ήλιου

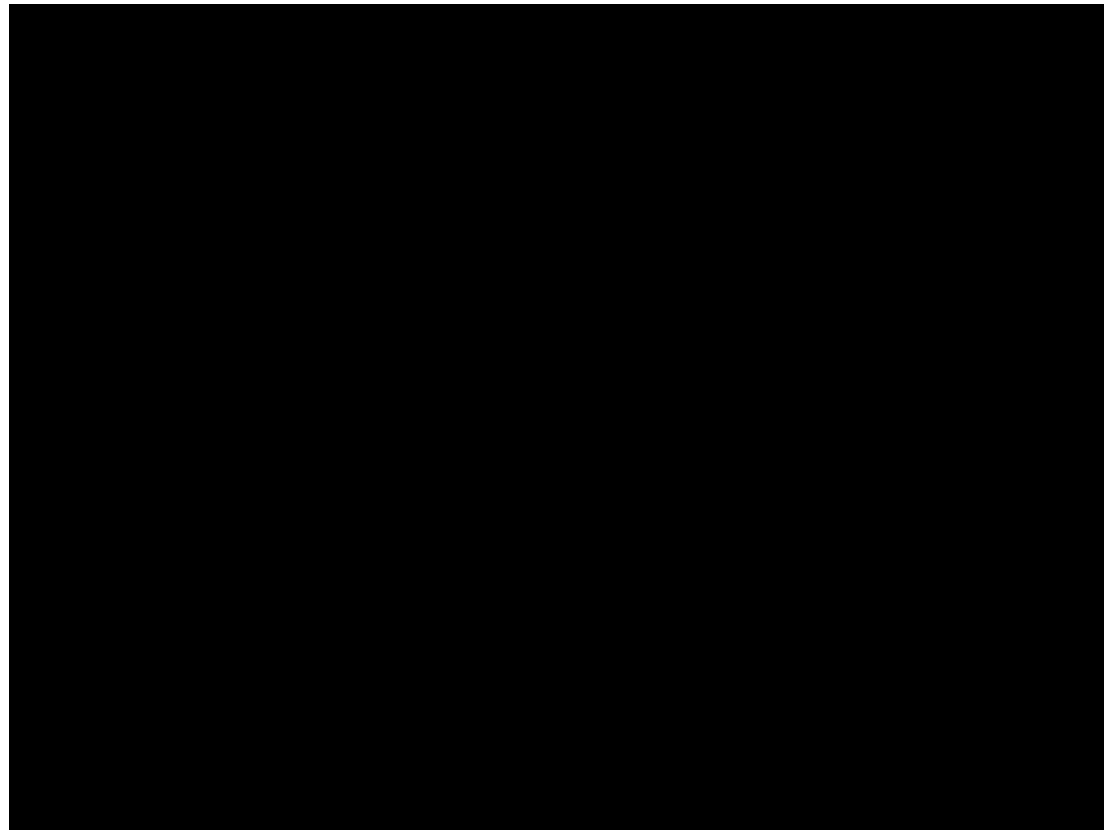

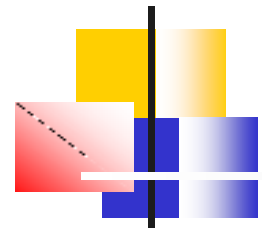

Βαρυτικά Κύματα

- Τανυστικές **ταλαντώσεις του Χωροχρόνου**. Προβλέφθηκαν το 1915, παρατηρήθηκαν το 2015.

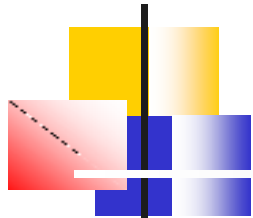

Βαρυτικά Κύματα

- Πολλές πηγές: Αρχέγονα, **συγχωνεύσεις μελανών οπών:**

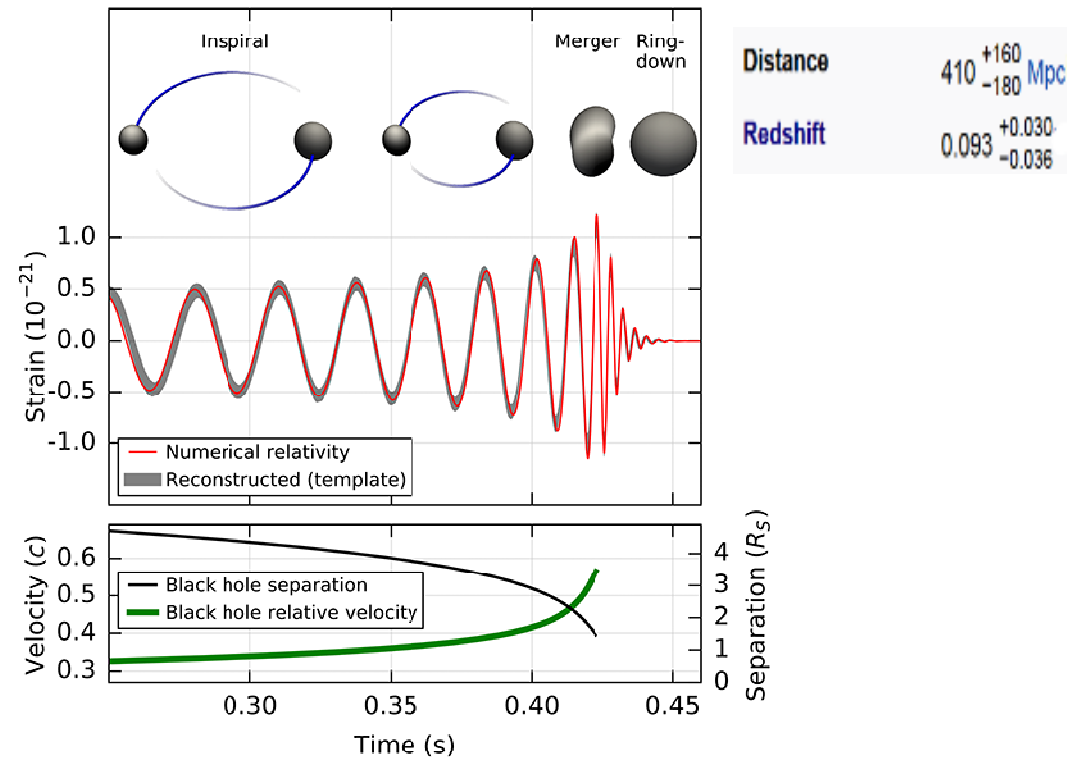
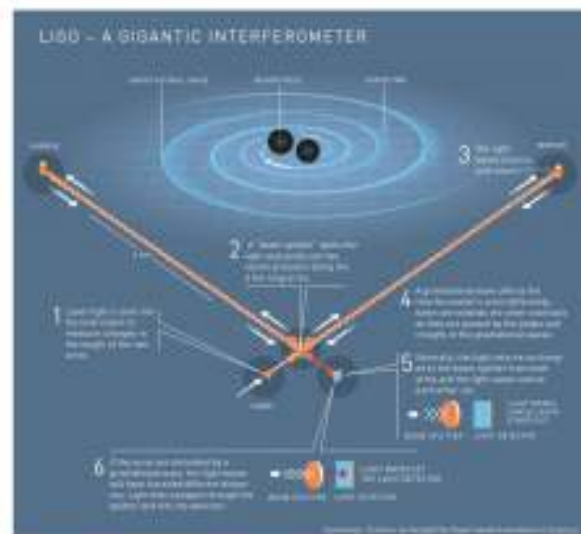

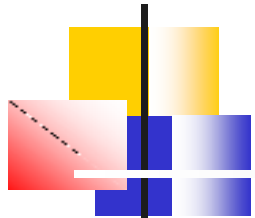
Βαρυτικά Κύματα από μαύρες τρύπες

GW150914: Δύο μαύρες τρύπες με $36^{+5}_{-4} M_{\odot}$ and $29^{+4}_{-4} M_{\odot}$, resulting in a $62^{+4}_{-4} M_{\odot}$ black hole
 1.000.000.000 χρόνια πριν

Louisiana.
 Washington
 ; 4km
 $10^{-18} m$

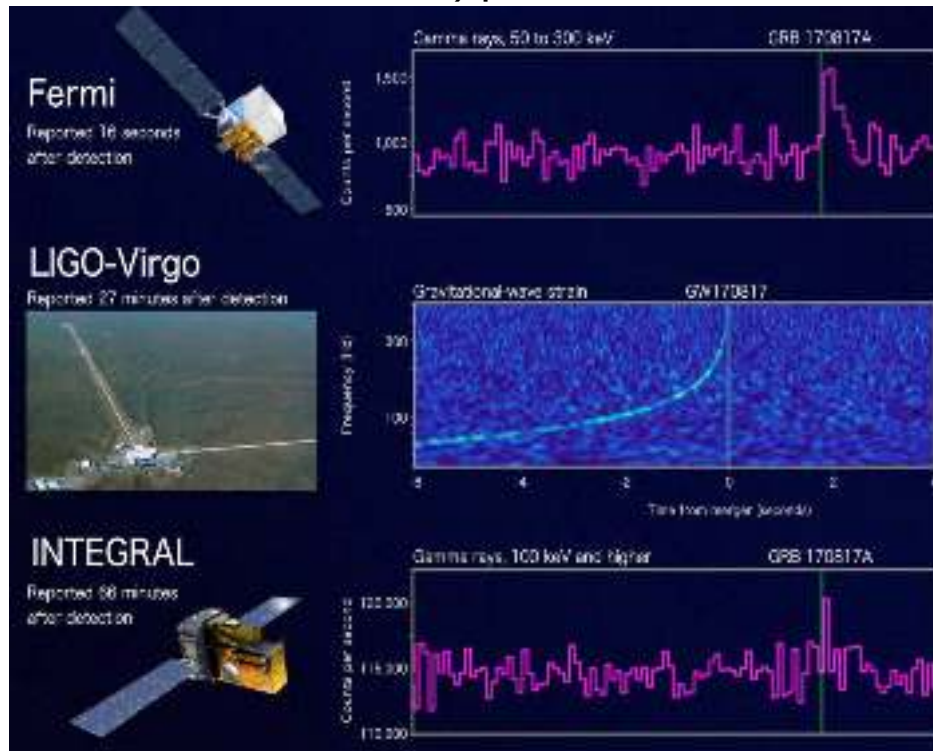

2017 Βραβείο Νόμπελ φυσικής

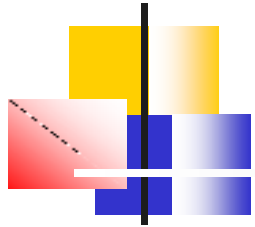

Βαρυτικά Κύματα από αστέρες νετρονίων

- **GW170817**: Δύο αστέρες νετρονίων, απόσταση 40 Mpc
- **GRB170817A**: Ακτίνες γ.

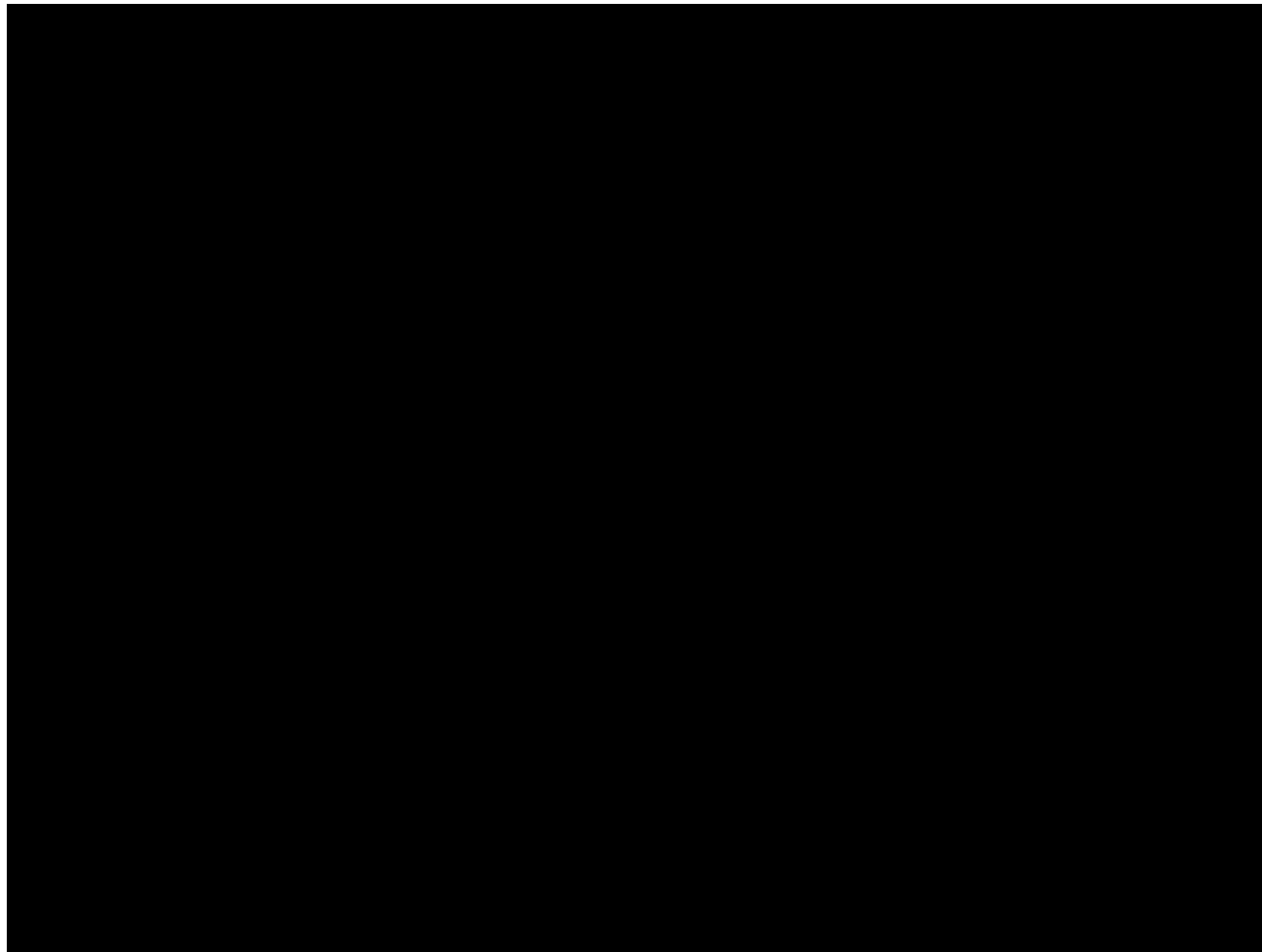

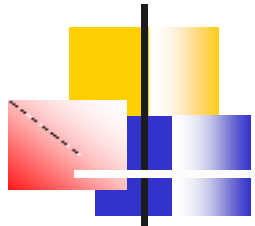
- Η εποχή της πολυ-μηνυματικής αστρονομίας αρχίζει!

Βαρυτικά Κύματα από αστέρες νετρονίων

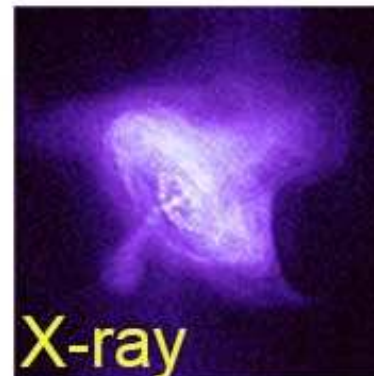
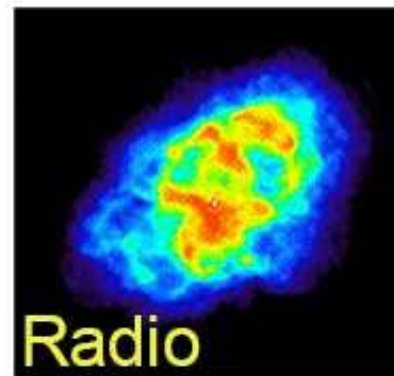

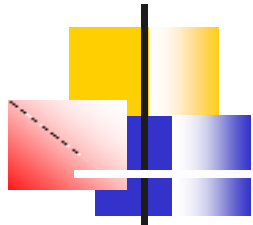

Νέο παράθυρο στο Σύμπαν

- Μπορούμε να παρατηρήσουμε τα φαινόμενα από ένα άλλο παράθυρο.

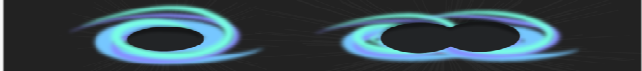

Νέο παράθυρο στο Σύμπαν

- Μπορούμε να παρατηρήσουμε πλήθος νέων φαινομένων:

THINGS YOU MIGHT 'HEAR' IN GRAVITATIONAL WAVES

BLACK HOLES
Corpses of giant, collapsed stars that can be as small as a city but pack the mass of many suns. Their gravity is so intense that even light can't escape their pull.

PROOF THEY EXIST Black holes absorb light, so we've only had indirect evidence of their existence.

EVENT HORIZON Gravitational waves are "the closest you can get" to black holes, so astronomers can now see if they have any structure at their surface.

BIRTH No one has detected a black hole forming when a big star implodes.

MERGERS Black holes can merge, release energy, and reform as a perfect (but larger) sphere.

NEUTRON STARS
Ultra-dense dead stars that tried to become black holes but couldn't. A teaspoon of neutron star weighs about 10 million tons.

SURFACE Intense gravity should make neutron stars smooth — but they might have millimeter-tall mountains that weigh as much as a planet.

COLLISIONS We think we've seen the light from violent mergers of two neutron stars, but never what's happening inside.

CRASHES INTO BLACK HOLES The two could, in theory, collide into one another, but we don't know what that would do or look like.

SUPERNOVAS
When a large star grows too big, it goes out in a fiery blaze. But the explosions are so dense that what happens below the surface is a mystery.

PRE-EXPLOSIONS Light can take hours to escape an exploding star. But gravitational waves go right through and could signal start of the explosion.

CORE The hearts of supernovas are hidden from view. But we can now hear them.

TRIGGER We're not certain what makes big stars blow up. Seeing inside the cataclysm might help.

AND MORE

STRINGS Everything in the universe might be made of vibrating, subatomic strings of energy. The first evidence may soon be at hand.

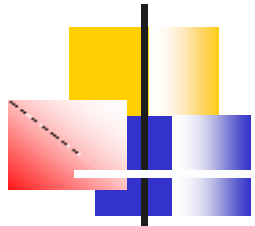
UNIVERSE EXPANSION Gravitational waves at the universe's edge could help us understand how quickly the cosmos is stretching outward.

BIG BANG ECHOES Gravitational waves might contain records of the event that started the universe.

GRAVITONS These theoretical particles might generate gravity itself. If they don't travel at light speed, we might prove their existence.

SOURCES: Scientific American; Cornell; Nature.com; NewScientist.com; NASA; Dallas News

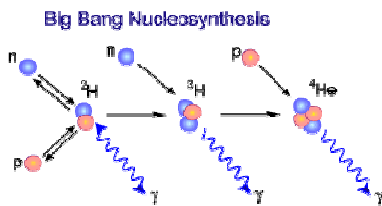
BUSINESS INSIDER

Νέο παράθυρο στο Σύμπαν

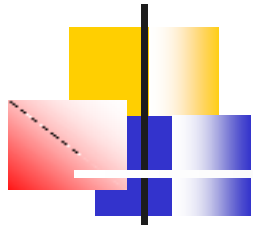
- Μπορούμε να πάμε πίσω από την **κουρτίνα** της **Εποχής Επανασύνδεσης** (380.000 χρόνια από τη Μεγάλη Έκρηξη):

- Το αρχέγονο Σύμπαν γέμισε με **φωτόνια υψηλής ενέργειας**:

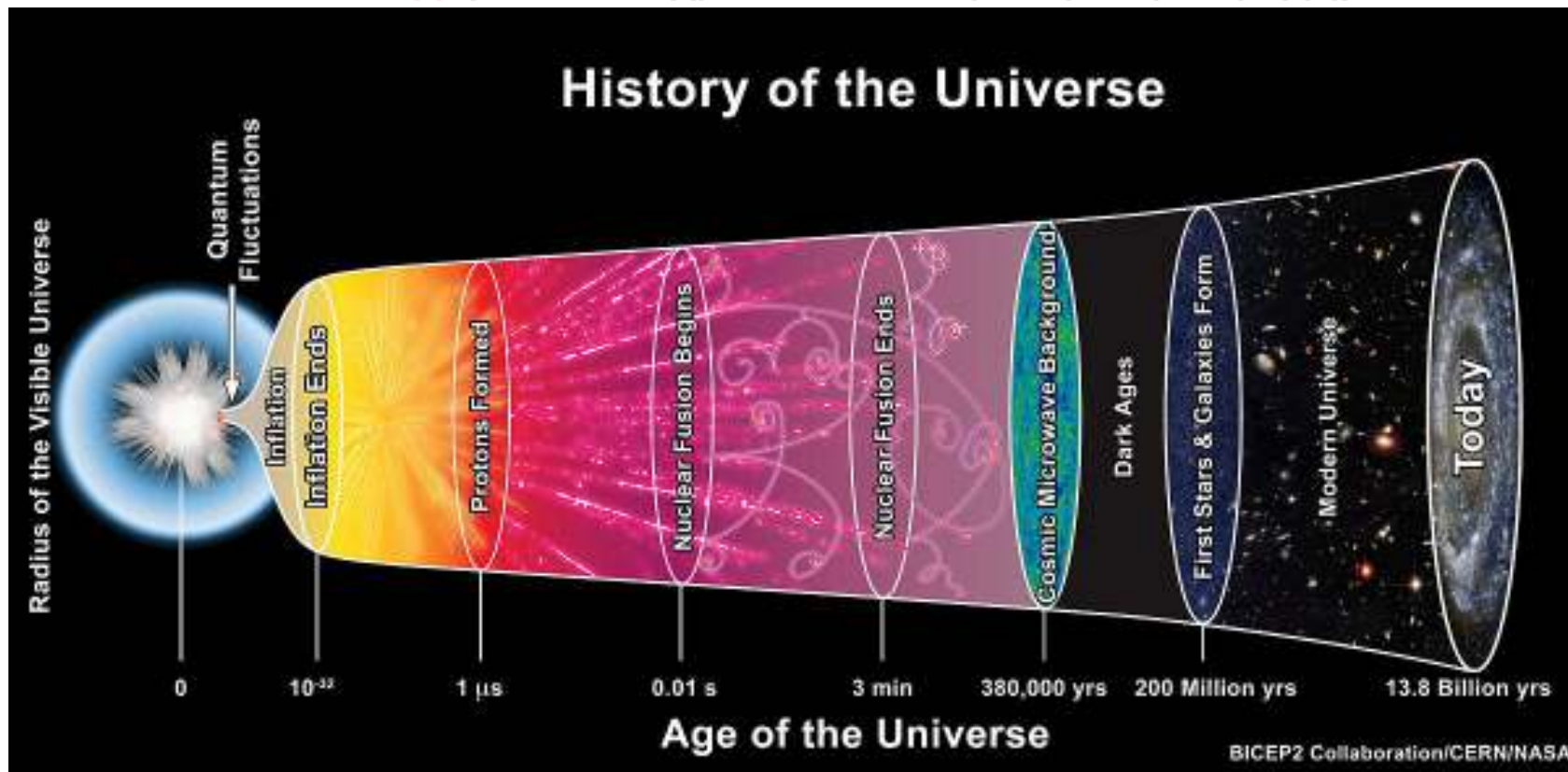
- Λόγω **διαστολής** το μήκος κύματος **επιμηκύνεται**: **380.000** μετά την Μεγάλη Έκρηξη (Θερμοκρασία $\sim 3000\text{K}$) τα φωτόνια δεν μπορούν πια να ionίσουν το υδρογόνο, και κινούνται πια **ελεύθερα**.
- **Εποχή «Επανασύνδεσης»**: Το Σύμπαν γίνεται **διαφανές** και μια διάχυτη **ακτινοβολία μέλανος σώματος** απλώνεται παντού.

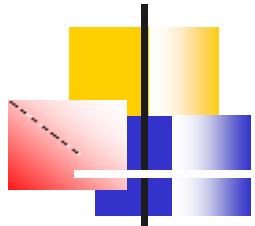

Νέο παράθυρο στο Σύμπαν

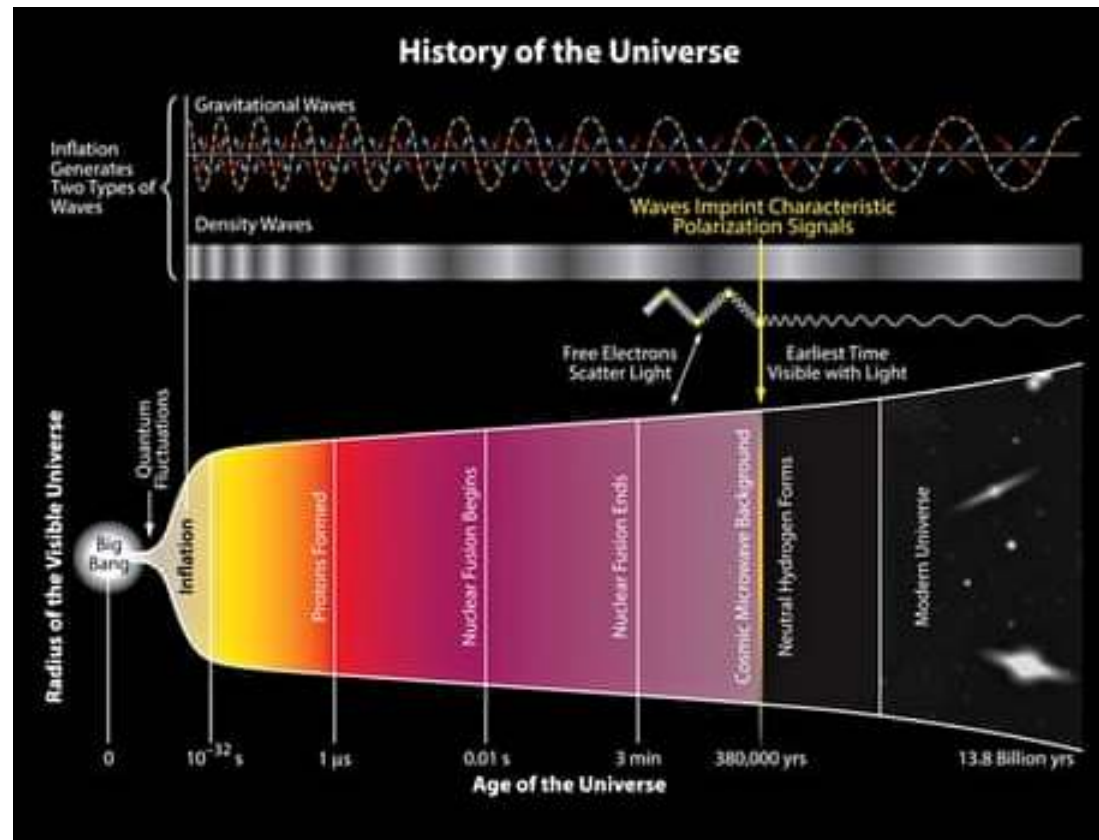
- Μπορούμε να πάμε πίσω από την **κουρτίνα** της **Εποχής Επανασύνδεσης** (380.000 χρόνια από τη Μεγάλη Έκρηξη):

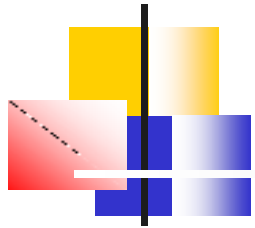

Νέο παράθυρο στο Σύμπαν

- Μπορούμε να πάμε πίσω ως 10^{-36} sec μετά τη Μεγάλη Έκρηξη!

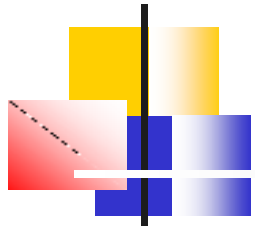

Το νέο Παράθυρο στο Σύμπαν: Περίληψη

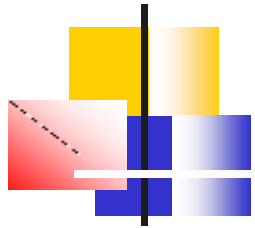
- **Κοσμολογία:** Η μελέτη του **Σύμπαντος** ως **όλον**.

Το νέο Παράθυρο στο Σύμπαν: Περίληψη

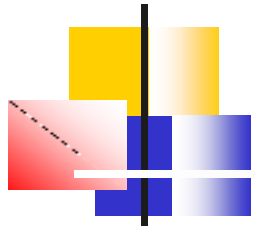
- **Κοσμολογία:** Η μελέτη του **Σύμπαντος** ως **όλον**.
- Το εργαστήριο μελέτης της **Βαρύτητας**

Το νέο Παράθυρο στο Σύμπαν: Περίληψη

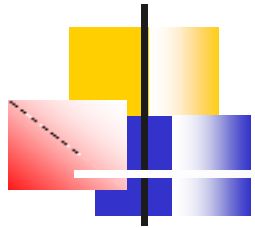
- **Κοσμολογία:** Η μελέτη του **Σύμπαντος** ως **όλον**.
- Το εργαστήριο μελέτης της **Βαρύτητας**
- **Γενική Θεωρία της Σχετικότητας**

Το νέο Παράθυρο στο Σύμπαν: Περίληψη

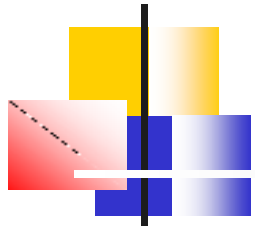
- **Κοσμολογία:** Η μελέτη του **Σύμπαντος** ως **όλον**.
- Το εργαστήριο μελέτης της **Βαρύτητας**
- **Γενική Θεωρία της Σχετικότητας**
- Θεωρία **Μεγάλης Έκρηξης** – **Διαστελόμενο Σύμπαν**

Το νέο Παράθυρο στο Σύμπαν: Περίληψη

- **Κοσμολογία:** Η μελέτη του **Σύμπαντος** ως **όλον**.
- Το εργαστήριο μελέτης της **Βαρύτητας**
- **Γενική Θεωρία της Σχετικότητας**
- Θεωρία **Μεγάλης Έκρηξης** – **Διαστελόμενο Σύμπαν**
- **Μελανές Οπές:** Υπάρχουν!

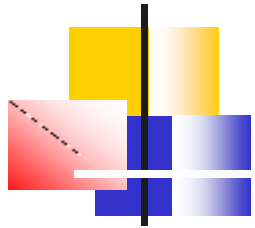

Το νέο Παράθυρο στο Σύμπαν: Περίληψη

- **Κοσμολογία:** Η μελέτη του **Σύμπαντος** ως **όλον**.
- Το εργαστήριο μελέτης της **Βαρύτητας**
- **Γενική Θεωρία της Σχετικότητας**
- Θεωρία **Μεγάλης Έκρηξης** – **Διαστελόμενο Σύμπαν**
- **Μελανές Οπές:** Υπάρχουν!
- **Βαρυτικά Κύματα:** Από συγχώνευση **Μελανών Οπών** ή **Αστέρων Νετρονίων**.

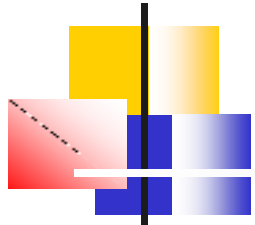

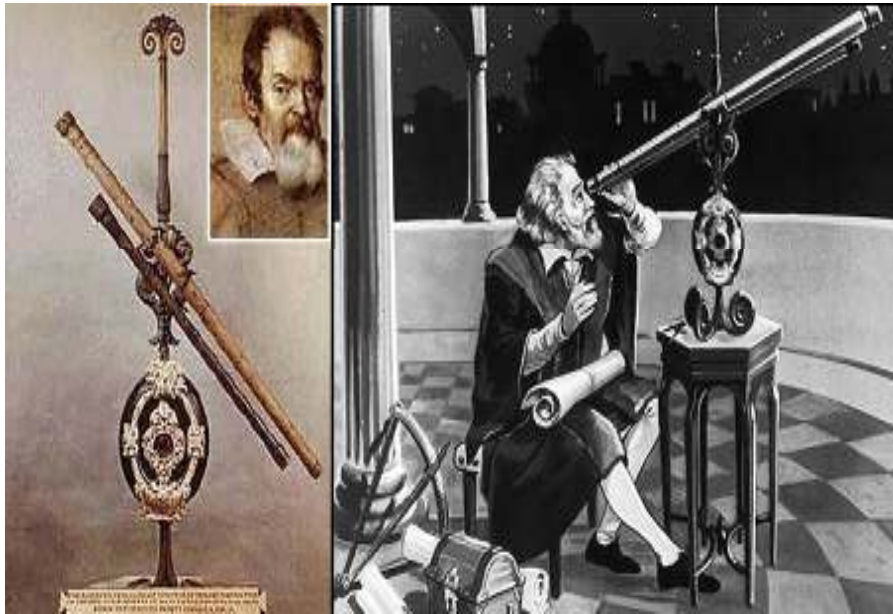
Το νέο Παράθυρο στο Σύμπαν: Περίληψη

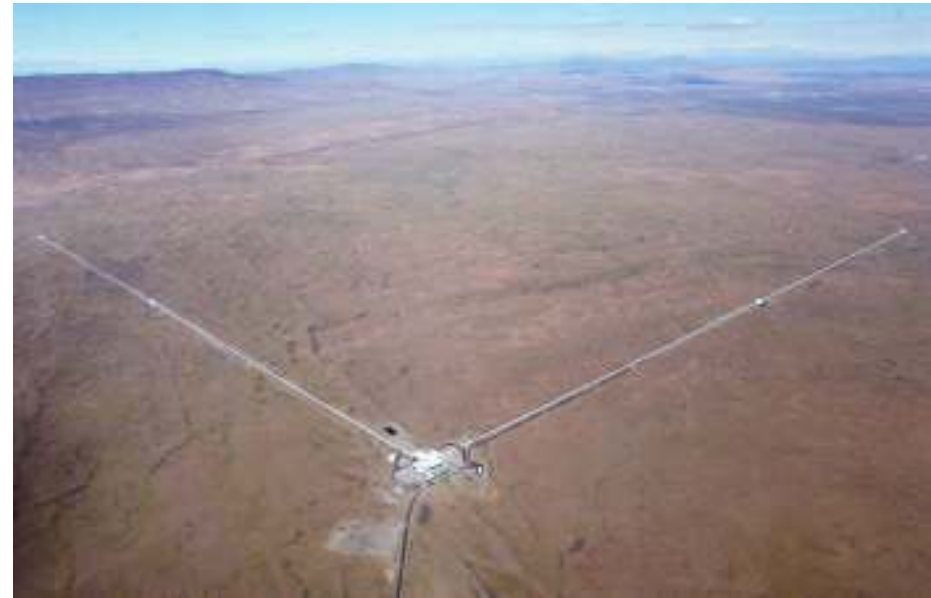
- **Κοσμολογία:** Η μελέτη του **Σύμπαντος** ως **όλον**.
- Το εργαστήριο μελέτης της **Βαρύτητας**
- **Γενική Θεωρία της Σχετικότητας**
- Θεωρία **Μεγάλης Έκρηξης** – **Διαστελόμενο Σύμπαν**
- **Μελανές Οπές:** Υπάρχουν!
- **Βαρυτικά Κύματα:** Από συγχώνευση **Μελανών Οπών** ή **Αστέρων Νετρονίων**.
- Το **Νέο Παράθυρο** στη **Σύμπαν!**

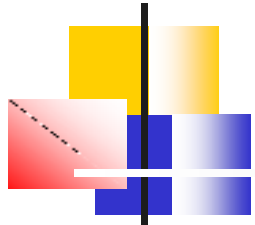
Νέο παράθυρο στο Σύμπαν

ΗΜ παρατηρήσεις: 400 χρόνια

Παρατηρήσεις ΒΚ: 4 χρόνια

Νέο παράθυρο στο Σύμπαν

ΗΜ παρατηρήσεις: 400 χρόνια

Παρατηρήσεις ΒΚ: 4 χρόνια

Σας Ευχαριστώ!